

Ewa Baran, Grażyna Gajdek

Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie

FUNDUSZE UNIJNE STYMULATOREM PRZEMIAN ROZWOJOWYCH PODKARPACKIEGO ROLNICTWA

EUROPEAN UNION FUNDS AS A STIMULATOR OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN PODKARPACIE REGION

Słowa kluczowe: fundusze unijne, rolnictwo

Key words: union funds, agricultural

Synopsis. Integracja Polski z Unią Europejską powoduje, że procesy rozwojowe podkarpackiego rolnictwa dokonują się przy uwzględnieniu celów i zasad Wspólnej Polityki Rolnej. Istotnym stymulatorem przemian w rolnictwie jest możliwość korzystania z pomocy finansowej UE przeznaczonej na poprawę niekorzystnych struktur w rolnictwie i wspieranie przemian na obszarach wiejskich. Aktywność w pozyskiwaniu środków pomocowych w pierwszym okresie członkostwa określa zakres dokonywanych zmian i możliwości dalszego rozwoju odpowiednio do zmieniających się priorytetów wyznaczanych przez politykę UE.

Wstęp

Podkarpacka wieś i rolnictwo zmieniają się pod wpływem ogólnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, a najważniejszym z nich w ostatniej dekadzie było włączenie w struktury UE i przyjęcie zasad Wspólnej Polityki Rolnej. W związku z tym podejmowane są świadome działania mające na celu modernizację wadliwych struktur sektora rolnego i gospodarki wiejskiej wpisujące się w cele WPR.

System polityki regionalnej i wiejskiej UE w zakresie wyzwań ekonomicznych, jak też społecznych i środowiskowych obejmuje szczególnie ważne ustalenia odnoszące się do wsi (obszarów wiejskich). Jest to wsparcie sektorowe rolnictwa i leśnictwa obejmujące różnorodne formy pomocy finansowej i organizacyjnej dla podstawowego dotąd w Polsce komponentu wsi, tj. rolnictwa rodzinnego i działania na rzecz zwiększenia konkurencyjności obszarów wiejskich oraz polityki ochrony środowiska naturalnego i zachowania unikalnego dziedzictwa polskiej i europejskiej wsi [Tomczak 2006]. W obecnych warunkach społeczno-gospodarczych obszary wiejskie spełniają wiele różnych funkcji: w tym przede wszystkim są miejscem życia i pracy ludności rolniczej oraz terenem pozarolniczej aktywności gospodarczej (przemysł, usługi, w tym agroturystyka, rzemiosło).

Możliwości realizacji wielu niezbędnych przedsięwzięć określane są dostępnością środków finansowych, a przy ich niedoborze aktywnością w pozyskiwaniu z zewnątrz. Polska wstępując do Unii Europejskiej otrzymała możliwość korzystania z różnych form wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, początkowo w ramach funduszy przedakcesyjnych, a następnie w ramach funduszy służących realizacji WPR.

Dokumentem określającym kierunki i wysokość wsparcia finansowego ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych w Polsce w latach 2004-2006 są Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW). PWW w Polsce wdrażano za pomocą pięciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO), wśród których SPO ROL dotyczył restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwoju obszarów wiejskich. Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce na lata 2004-2006, zaliczane do tzw. II filaru Wspólnej Polityki Rolnej, realizowano za pomocą Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) [www.arimr.gov.pl]. Założeniem pracy było zbadanie wykorzystania unijnych środków finansowych kierowanych do sektora rolnego w pierwszym okresie członkostwa Polski w UE przez podkarpackich rolników. Stopień zaangażowania w proces przemian rolnictwa i obszarów wiejskich wyznaczy przyszły charakter rolnictwa i jego miejsce w gospodarce obszarów wiejskich regionu Podkarpacia. Powyższy cel zrealizowano dzięki analizie materiałów udostępnionych przez Rzeszowski Oddział ARiMR.

Regionalne uwarunkowania rozwoju rolnictwa na Podkarpaciu

Rolnictwo podkarpackie posiada zróżnicowane warunki rozwoju; jego teren obejmują 3 krainy geograficzne, co powoduje duże zróżnicowanie klimatyczne oraz sprzyja różnorodności flory i fauny. Z racji położenia obszar województwa podkarpackiego cechuje znaczne urozmaicenie rzeźby terenu – w południowej i wschodniej części występują tereny góryste, o ograniczonej produktywności rolnictwa. Istotna z punktu widzenia warunków dla produkcji roślinnej jakość gleb określana jest jako średnia, gdyż gleby najlepsze (klasa bonitacyjna I i II) stanowią tylko 5,4%, słabe (klasa V i VI) – 27,5%, dominują zaś średnie (klasa III i IV) – 67,1% ogółu użytków rolnych województwa.

Użytki rolne zajmują 767,6 tys. ha, tj. 43,2% powierzchni województwa z tego 708,6 tys. ha to użytki rolne w dobrej kulturze, a 59,0 tys. ha to pozostałe UR. Struktura użytków rolnych przedstawia się następująco: grunty orne – 58,9%, sady – 1,7%, łąki – 25,7%, a pastwiska – 6,0%, pozostałe użytki rolne – 7,7%. Produkcję roślinną cechuje niska intensywność – poza dużym udziałem użytków zielonych oraz pozostałych (łącznie 40,4%). Od dłuższego czasu zużycie nawozów mineralnych na 1 ha UR w przeliczeniu na czysty składnik jest najniższe w kraju i w 2007 r. wyniosło zaledwie 64,4 kg NPK (Polska 121,8 kg NPK/ha).

W rolnictwie regionu dominuje sektor prywatny, który w 2007 r. posiadał w użytkowaniu 95,3% ogólnej powierzchni UR województwa. Gospodarstwa indywidualne w województwie (297,7 tys.) są rozdrobnione, gdyż z jednostki posiadające ponad 1 ha UR stanowią 61,1% (182 tys.). Gospodarują one na powierzchni 664,2 tys. ha UR, a przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wyniosła 3,65 ha UR (w kraju 7,81 ha) i w porównaniu do 2006 roku zwiększyła się o 0,3% (w kraju wzrost o 2,1%). W strukturze gospodarstw indywidualnych ponad 84% stanowiły jednostki o powierzchni do 5 ha UR, co łączy się z nadmiarem zasobów pracy w rolnictwie regionu. Największe gospodarstwa – o pow. ponad 15 ha UR stanowiły tylko 1,5%, ale w stosunku do poprzedniego roku nastąpił wzrost ich liczby o 7,5% [Rolnictwo w województwie...2008].

Wsparcie finansowe podkarpackiego rolnictwa w latach 2004-2006

W pierwszym okresie finansowania polskiego rolnictwa przygotowano Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), który wyznaczał dwa główne priorytety: I – Poprawa konkurencyjności gospodarstw oraz II – Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Na Podkarpaciu rolnicy korzystali z działań 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Działanie 1. „Renty strukturalne” zachęcały rolników w wieku przedemerytalnym do zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej i do przekazania użytków rolnych w sposób służący poprawie struktury agrarnej. Tym samym przyczyniają się one do: poprawy struktury gospodarstw rolnych oraz podniesienia ich produktywności, zapewnienia dochodu rolnikom, którzy zrezygnują z prowadzenia działalności rolniczej w wieku przedemerytalnym, obniżenia średniej wieku osób prowadzących działalność rolniczą (przyspieszenie procesu wymiany pokoleniowej) oraz przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, jeśli na gruntach tych nie można prowadzić działalności rolniczej na zadowalającym ekonomicznie poziomie [www. fundusze strukturalne]. Największe zainteresowanie dofinansowaniem z tego Działania wykazali rolnicy z powiatów:

- mieleckiego – 245 wniosków złożonych na kwotę 358 428,41 zł,
- dębickiego – 224 wniosków złożonych na kwotę 322 969,75 zł,
- jarosławskiego – 224 wniosków złożonych na kwotę 322 203,79 zł,
- rzeszowskiego – 171 wniosków złożonych na kwotę 226 938,45 zł.

Przyjmowanie wniosków o przyznanie rent strukturalnych rozpoczęto 2 sierpnia 2004 r. i do 31 lipca 2006 r. przyjęto 2745 wniosków na łączną kwotę 3 936 711,68 zł. Na dzień 31 października 2006 kwota zrealizowanych płatności w ramach tego działania na Podkarpaciu wyniosła 49 969 487 zł [ARiMR 2006].

Działanie 2. „Wsparcie gospodarstw niskotowarowych” miało na celu zwiększenie możliwości gospodarstw rolnych o niewielkim potencjale ekonomicznym. Gospodarstwa te w znacznej mierze prowadzą produkcję na samozaopatrzenie, a dzięki pomocy finansowej mogły podjąć działania prowadzące do rynkowego ukierunkowania produkcji oraz poprawy dochodowości. Maksymalna kwota jaką mógł otrzymać rolnik wynosiła 6250 EUR, płatne w formie rocznego ryczałtu 1250 EUR przez 5 lat [www. fundusze strukturalne].

Największą liczbę wniosków o wsparcie gospodarstw niskotowarowych złożono w biurach powiatowych w: Mielcu – 753, Przeworsku – 616, Lubaczowie – 570 i Jarosławiu – 488.

Po przeprowadzeniu przez MRiRW szczegółowej analizy wydatkowania środków finansowych, przewidzianych na to działanie oraz powstałych oszczędności, podjęto decyzje o wznowieniu naboru wniosków z dniem 6 listopada 2006 r. W ciągu 11 dni przyjmowania wniosków do biur powiatowych Agencji w województwie podkarpackim wpłynęły 4282 wnioski. W skali kraju ich liczba przekroczyła 57 tys. Największą liczbę wniosków o wsparcie gospodarstw w drugiej edycji naboru złożono w biurach powiatowych w Mielcu – 479, Dębicy – 350, Rzeszowie – 331 i Sanoku – 329 [ARiMR 2006].

Działanie 3. „Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” służyło zapobieganiu wyludniania się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru. Była to pomoc finansowa udzielana gospodarstwom rolnym położonym na terenach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona za względu na niekorzystne warunki naturalne. Wnioski składane na Podkarpaciu w 2006 r. stanowiły średnio 6% ich ogółu w kraju, ale z uwagi na małą powierzchnię gospodarstw przyznane świadczenia stanowiły 3,3% ogółu środków. Wśród podkarpackich rolników sukcesywnie rosło zainteresowanie płatnościami z tytułu położenia na obszarach ONW, łącznie w analizowanym okresie złożono 125 071 wniosków, a szczegółowa ich liczba w poszczególnych powiatach i latach została przedstawiona w tabeli 1.

Działanie 4. „Wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt”. Zasadniczym celem realizacji tego programu było zachęcenie rolników do działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody w swoim gospodarstwie rolnym. Program obejmował 7 pakietów, a rolnik mógł uzyskać płatność za wdrażanie od jednego do maksymalnie trzech pakietów (tab. 2).

Tabela 1. Liczba złożonych wniosków o płatności ONW w latach 2004-2006

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków w latach		
	2004	2005	2006
Rzeszów	3631	4181	4139
Lubaczów	3689	3933	3923
Kolbuszowa	3944	3691	3617
Sanok	3054	3396	3405
Razem województwo	38654	43105	43312

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR OR w Rzeszowie.

Tabela 2. Działanie 4 w latach 2004-2006 w województwie podkarpackim

Pakiety	2004		2005		2006	
	liczba decyzji	kwota [PLN]	liczba decyzji	kwota [PLN]	liczba decyzji	kwota [PLN]
Rolnictwo zrównoważone	166	430 736	45	97 735	52	99 905
Rolnictwo ekologiczne	436	327 972	319	1 876 797	347	1 957 987
Utrzymanie łąk ekstensywnych	749	6 440 413	328	67 653	562	128 902
Utrzymanie pastwisk ekstensywnych	183	807 813	38	108 477	33	72 441
Ochrona gleb i wód	290	2 425 154	708	3 580 472	660	2 445 956
Strefy buforowe	1	55	1	2094	1	145
Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich	24	273 900	2	7 800	3	15 600

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR OR w Rzeszowie.

W województwie podkarpackim największym zainteresowaniem cieszył się pakiet „Utrzymanie łąk ekstensywnych” oraz „ochrona gleb i wód”.

Działanie 5. „Zalesianie gruntów rolnych” – podstawowym założeniem działania jest wsparcie procesu zalesiania gruntów użytkowanych rolniczo nienależących do Skarbu Państwa, a także zapewnienie odpowiedniej pielęgnacji nowych nasadzeń we wczesnych etapach ich rozwoju, powiększenie obszarów leśnych kraju, utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych, a także zwiększenie udziału lasów w ogólnym bilansie węgla. Działanie jest realizowane w oparciu o potrzeby zalesieniowe zgodne z Krajowym Programem Zwiększenia Lesistości. W trakcie

realizacji działania w latach 2004-2006 województwo podkarpackie zajmowało czołowe miejsca w odniesieniu do liczby złożonych wniosków: w roku 2004 – I miejsce w kraju – 290 wniosków, w roku 2005 – również I miejsce w kraju – 730 wniosków i w roku 2006 – II miejsce w kraju – 855 wniosków. Kwota zrealizowanych płatności w ramach „Zalesiania gruntów rolnych” w województwie podkarpackim kształtowała się na poziomie 1 456 349,00 zł [ARiMR 2006]. Powiaty o największej liczbie złożonych wniosków przedstawiono w tabeli 3.

Działanie 6. „Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE”. Podstawowym celem działania było ułatwienie dostosowań gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt. Pomoc można było uzyskać na realizację jednego lub kilku przedsięwzięć, ale jej łączna wysokość nie mogła przekroczyć równowartości 25 000 EUR na gospodarstwo. W ramach tego działania przewidziano trzy schematy pomocy służące dostosowaniu gospodarstw rolnych w zakresie: przechowywania nawozów naturalnych, minimalnych standardów co do higieny udoju mleka oraz minimalnych warunków utrzymania kur nieśnych [www.arimr]. W województwie podkarpackim największą liczbę wniosków złożono w biurach powiatowych w: Sanoku – 117, Rzeszowie – 55, Krośnie – 55, Mielcu – 51, a wypłacona rolnikom kwota wyniosła 12 024 100,00 zł [ARiMR 2006].

Działanie 7. „Grupy producentów rolnych” miało na celu podniesienie dochodów rolników przez zmniejszenie kosztów produkcji, poprawę jakości, wykształcenie wspólnego systemu sprzedaży produktów, ustalenie wspólnych zasad informowania o produkcji ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów. Podkarpackie rolnictwo słabo zaangażowane w proces integracji gospodarstw w małym stopniu korzystało z tej formy pomocy i ogółem złożono 3 wnioski o wsparcie dla grup producentów rolnych [ARiMR 2006].

Drugim ważnym źródłem dofinansowania rolnictwa w okresie 2004-2006 był Sektorowy Program Operacyjny (SPO) „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”. Program stanowił jeden z elementów realizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego określonej w Narodowym Planie Rozwoju, finansowany zarówno z budżetu UE w wysokości około 1 192 mld euro, jak i krajowych środków publicznych około 595 mln euro [MRiRW 2008]. Program ten zawiera priorytety oraz kierunki działań w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. W ramach programu finansowano zarówno bezpośrednie wsparcie inwestycyjne dla rolników i przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z przetwórstwem produktów rolnych w zakresie dostosowania warunków produkcji rolnej do standardów UE, stymulowania i poprawy jakości produktów rolnych oraz kształtowania procesów produkcyjnych w zgodzie z wymogami ochrony środowiska, ponadto, działania szkoleniowe i doradcze oraz przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury i alternatywnych miejsc pracy na obszarach wiejskich. W ramach SPO „Restrukturyzacja...” Podkarpacki Oddział Regionalny wdrożył 5 Działań [ARiMR 2006, ARiMR Rzeszów 2006, www.portalrolniczy].

Działanie 1.1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”. Pomoc w ramach tego działania skierowana była do osób fizycznych i osób prawnych prowadzących działalność rolniczą na realizację projektów, które przyczyniły się do poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych, przez oddziaływanie na wzrost jakości produkcji, jej skalę i profil, obniżenie kosztów oraz spełnienie wymagań w zakresie ochrony środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt. Maksymalna wysokość pomocy udzielona jednemu beneficjentowi i jednemu gospodarstwu rolnemu w ramach działania w okresie realizacji programu nie mogła przekroczyć 300 000 zł [ARiMR 2006].

Najwięcej złożonych wniosków w ramach tego Działania przy uwzględnieniu rodzaju inwestycji dotyczyło projektów z zakresu wyposażenia i sprzętu ruchomego i w jego ramach beneficjenci uzyskali największe dofinansowanie – 75% ogółu środków (tab. 4). Natomiast uwzględniając typ produkcji głównej w gospodarstwach, w ramach tego działania najwięcej wniosków o dofinansowanie złożono na uprawę zbóż (134 wnioski na kwotę ponad 16 mln zł). W dalszej kolejności

Tabela 3. Powiaty o największej liczbie złożonych wniosków w latach 2004-2006 w ramach pakietu „Zalesianie gruntów rolnych”

Powiat	Liczba złożonych wniosków w latach		
	2004	2005	2006
Przemyśl	35	79	62
Lubaczów	51	60	64
Rzeszów	25	62	61
Przeworsk	27	59	53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR OR w Rzeszowie.

dofinansowywane były: bydło mleczne (105 wniosków na kwotę ponad 9 mln zł) oraz trzoda chlewna (103 wnioski na kwotę ponad 8 mln zł). Najmniejsze zainteresowanie obserwowano w grupie gospodarstw zajmujących się chowem bydła mięsnego (3 wnioski na kwotę około 420 tys. zł) [ARiMR o. Rzeszów 2006].

Działanie 1.2 „Ułatwienie startu młodym rolnikom” miało wspierać zakładanie lub przejmowanie gospodarstw przez młodych rolników oraz modernizację tych gospodarstw. Łącznie w województwie zatwierdzono w ramach tego Działania 372 wnioski na kwotę 18,6 mln zł, przy czym najwięcej beneficjentów ubiegało się o

pomoc przy prowadzeniu gospodarstw, w których dominowała uprawa zbóż (97 wniosków na kwotę 4,85 mln zł), następnie trzoda chlewna (74 wnioski na kwotę 3,7 mln zł) oraz gospodarstwa prowadzące produkcję mieszaną (69 wniosków na kwotę 3,45 mln zł). Najmniej rolników podejmowało się prowadzenia gospodarstw drobiarskich (9 wniosków na kwotę 0,45 mln zł) [ARiMR o. Rzeszów 2006].

Działanie 1.5 „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych” – pomoc skierowana była do osób fizycznych lub prawnych, których statutowym przedmiotem działalności było przetwórstwo produktów rolnych i pakowanie jaj, zamrażanie wraz z przechowywaniem produktów rolnych lub handel hurtowy kwiatów, roślin, owoców i warzyw. Maksymalny poziom pomocy, to 50% łącznych kosztów kwalifikowanych, jednak nie więcej niż 20 milionów złotych na jeden podmiot w okresie trwania programu. Ponadto, wielkość pomocy na realizację jednego projektu nie mogła być mniejsza niż 100 tys. zł [ARiMR 2006]. W ramach tego Działania zrealizowano na Podkarpaciu łącznie 40 wniosków na kwotę około 38 mln zł. Dominującymi sektorami, które dofinansowywano były: mięsny (14 wniosków na kwotę około 8 mln zł) oraz owocowo-warzywny (8 wniosków na kwotę około 16 mln zł). Natomiast w sektorze pasz oraz magazynowania i chowu zwierząt złożono po 1 wnioskowi uzyskując około 1,5 mln zł dofinansowania. W pozostałych sektorach zrealizowano 16 wniosków wykorzystując pozostałe 35% środków dofinansowania [ARiMR o. Rzeszów 2006]. Analizując podział środków w zależności od celu głównego inwestycji (tab. 5), największe wsparcie otrzymali beneficjenci, którzy zdecydowali się poprawić oraz kontrolować jakość produkcji oraz zastosować nowe technologie. Ilościowo było to 50% wniosków z wykorzystaniem 41% środków przeznaczonych na to Działanie.

Działanie 2.4 „Różnicowanie działalności rolniczej zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów” miało na celu umożliwienie podjęcia lub rozwój dodatkowej działalności z wykorzystaniem istniejących zasobów gospodarstwa rolnego i regionu uwzględniając potrzeby rynku. Z pomocy mogli skorzystać rolnicy, domownicy, a także przedsiębiorcy, którzy prowadzą działalność rolniczą z wykorzystaniem gospodarstwa rolnego [www.arimr]. Uwzględniając kategorię projektu (tab. 6), największym zainteresowaniem beneficjentów cieszyły się „Drobne usługi na rzecz mieszkańców...”, oraz „Agroturystyka”, które to dominowały zarówno pod względem liczby złożonych wniosków, jak i kwot dofinansowania w województwie.

Działanie 2.6 „Rozwój i ulepszenie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem” – pomoc skierowana była do osób fizycznych bądź prawnych prowadzących działalność rolniczą jako posiadacze samoistni lub zależni gospodarstw rolnych. Maksymalny poziom pomocy mógł wynieść

Tabela 4. Podział projektów zatwierdzonych do realizacji – według rodzaju inwestycji. Działanie 1.1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”

Rodzaj inwestycji	Liczba wniosków	Kwota dofinansowania [PLN]
Budowa, rozbudowa, modernizacja obór	14	2 138 469
Budowa, rozbudowa, modernizacja chlewni	12	1 640 846
Budowa, rozbudowa, modernizacja innych budynków przeznaczonych na inwentarz żywy	18	3 035 512
Budowa szklarni (wraz z wyposażeniem)	7	1 605 608
Budowa, rozbudowa, modernizacja pozostałych budynków gospodarczych	23	2 303 448
Wyposażenie i sprzęt ruchomy	430	40 172 826
Zakup inwentarza żywego	4	287 197
Zakładanie plantacji wieloletnich	13	1 006 468
Inne rodzaje inwestycji	7	1 162 568
Razem	528	53 352 942

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR Odz. Regionalny w Rzeszowie.

Tabela 5. Podział projektów zatwierdzonych do realizacji według celu głównego inwestycji. Działanie 1.5 „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych”

Rodzaje celu głównego	Liczba wniosków	Kwota dofinansowania [PLN]
Prowadzenie produkcji zgodnie z przewidywanymi trendami rynkowymi	4	3 043 923
Poprawa lub zrationalizowanie kanałów marketingowych (kanały zbytu)	2	275 961
Poprawa lub zrationalizowanie procedur w przetwórstwie (struktura logistyczna)	5	4 822 192
Poprawa prezentacji i przygotowania produktów (wzrost wartości dodanej)	3	1 681 937
Stosowanie nowych technologii	11	11 072 630
Poprawa i kontrola jakości	9	14 810 448
Poprawa i kontrola warunków zdrowotnych	6	2 497 030
Razem	40	38 204 121

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR Odz. Regionalny w Rzeszowie.

Tabela 6. Podział projektów zatwierdzonych do realizacji – według kategorii projektu. Działanie 2.4 „Różnicowanie działalności rolniczej...”

Rodzaj kategorii projektu	Liczba wniosków	Kwota dofinansowania [PLN]
Agroturystyka	80	4 197 383
Usługi związane z turystyką i wypoczynkiem	21	1 633 034
Usługi na rzecz rolnictwa i gospodarki leśnej	47	2 674 155
Prowadzone na małą skalę przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych	3	262 782
Wytwarzanie materiałów energetycznych z biomasy	5	421 106
Rzemiosło i rękodzieło	23	1 592 584
Drobne usługi na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich	158	10 997 107
Inne	1	50 000
Razem	338	21 828 151

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR Odz. Regionalny w Rzeszowie.

środowiska, zwiększenie produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz poprawę jej jakości.

Zainteresowanie wsparciem w ramach SPO „Restrukturyzacja...” w województwie podkarpackim było bardzo duże, jednak liczba przyjętych wniosków ograniczała wielkość dostępnych środków dla województwa. Łącznie zawarto 1384 umowy na kwotę 135,5 mln zł. Największą popularnością wśród rolników cieszyło się Działanie 1.1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” i w jego ramach złożono najwięcej wniosków oraz przyznano najwięcej środków na realizację inwestycji.

W tym okresie rolnicy realizujący poszczególne programy nabyli wiedzę i doświadczenie w wypełnianiu wniosków i gromadzeniu niezbędnych dokumentów.

50% kosztów kwalifikowanych z przeznaczeniem na inwestycje realizowane w miejscowościach liczących do 5 tysięcy mieszkańców należących do gmin wiejskich i miejsko – wiejskich [ARiMR 2006].

Najwięcej wniosków z tego działania dotyczyło dofinansowania budowy lub modernizacji dróg wewnętrznych w województwie – 74 wnioski na kwotę 3 194 050 zł oraz odprowadzanie lub oczyszczanie ścieków – 24 wnioski na kwotę 165 765 zł, które łącznie pochłonęły 91% ogółu dostępnych środków finansowych.

Podsumowanie

Korzystanie z pomocy unijnej przez podkarpackich rolników przyczyniło się do uruchomienia wielu zmian w samym rolnictwie i na obszarach wiejskich. Związane były one z realizacją PROW w latach 2004-2006. W związku z występowaniem licznych utrudnień naturalnych dla rolnictwa, środki te w największej części przeznaczono na dofinansowanie działalności rolniczej na obszarach ONW – 23% wartości programu w województwie. Znaczący udział posiadały również środki dofinansowujące działania: „Renty strukturalne” – ok. 18% i „Wsparcie gospodarstw niskotowarowych” – 17% łącznej kwoty. Zauważono ponadto, że powiaty z silniejszymi gospodarstwami towarowymi w większym stopniu korzystały z pomocy wspierającej ich modernizację, a otrzymane środki przeznaczyli na poprawę konkurencyjności, ochronę

Literatura

- Instrumenty wsparcia finansowego realizowane przez ARiMR. 2006: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Warszawa.
- Efekty programów wsparcia wdrażanych w latach 2004-2006 dla podkarpackiej wsi oraz perspektywy na przyszłość. 2006: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział Regionalny w Rzeszów. I Rzeszów. Rolnictwo w województwie podkarpackim w 2007 r. 2008: US w Rzeszowie, Rzeszów.
- Tomczak F.** 2006: Ogólna sytuacja wsi polskiej 2 lata po wejściu do Unii Europejskiej. Biuletyn PAN KPZK, z. 228, s. 29-30.
- Programu – listopad 2008 [www.arimr.gov.pl].
[www.fundusze-strukturalne.pl].
[www.minrol.gov.pl] (miesięczne spotkania: SPO – aktualne informacje o stanie realizacji).
[www.portalrolniczy.pl].

Summary

Polish Integration with the European Union causes, that development process of agriculture in Podkarpacie is accomplishing taking into account principles of Common Agricultural Policy. The essential stimulator of changes in agriculture is the possibility of taking profits from financial support the EU intended on unfavorable structures improvements in agriculture and supporting the transformation on rural areas. Activity in getting funds aids during first period of membership defines scope changes and possibility of further development respectively to changing priorities designated by the EU policy.

Adres do korespondencji:

dr Ewa Baran
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii
Katedra Polityki Gospodarczej
ul. Ćwiklińskiej 2/203
35-601 Rzeszów
tel. (0 17) 872 16 87
e-mail: ebaran5@wp.pl

dr Grażyna Gajdek
Uniwersytet Rzeszowski
Wydz. Biologiczno-Rolniczy
Zakład Polityki Regionalnej i Gospodarki Żywnościowej
ul. Ćwiklińskiej 2/203
35-601 Rzeszów
e-mail: gmielech@univ.rzeszow.pl